

Spisje v ljudski šoli.

(Spisal Fr. Potokar.)

(Dalje.)

Če so se otroci v navedenih predmetih pridno pripravljali, so zadobili dobro podlogo za lepo štilistiko v višjih razredih. Do zdaj je bilo le pripravljanje, v 4. in sledečih šolskih letih pride pa vaja v izurjenosti jezika. V to svrhu se oklenimo zopet nazornega nauka, ki je v vseh šolskih letih ena prvih podlag lepe štilistike. Kar se pred otroci obravnava, z učiteljevo pomočjo razvija, to bodo gotovo lahko reproducirali. Ako so se v preteklem letu pridno vadili v opisih raznih živali in reči, če se je učitelj ravnal po navedenih sedmih vprašanjih, bodo izdelovali že sami razne popise. Gotovo bo imel učitelj v začetku dokaj neprijetnosti. Stavki se bodo pričevali vedno z istim osebkom n. pr.: Mačka je domača žival. Mačka ima okroglo glavo i. t. d. Nič ne de, to nas ne sme oplahiti. Pri popravku se otroci opozore na ta nedostatek. Ali bi ne mogli, vpraša učitelj, osebkoma zamenjati s kako drugo besedo? Kako se imenujejo besede, ki se stavijo za ime? Pri naslednji nalogi boš gotovo že pogršel navedene napake. Če se zopet osebni zaimek preveč ponavlja, naj se zlasti poudarja, da se jih v slovenščini izpušča v zvezi z glagolom. Opazil boš tudi pomanjkljivosti v ločilih. Da se te napake kolikor mogoče polagoma odstranijo, mora učitelj pred pismeno vajo žival ali kako drugo stvar sam popisati, besede razločno izgovarjati in pri vsakem ločilu nekoliko postati. Tu in tam naj vplete vprašanje: Kaj bodele stavili konci tega stavka, ko sem zaklical, opominjal, svaril? Kaj konci tega, ko stvari naštevam — izprašujem po osebah in rečeh? Seveda ne sme izostati pravilo, kje stavimo ločila in zakaj jih stavimo.

Tako se pečajmo z opisi teden za tednom, obravnavajmo slovnične in ortografske napake, da prihajajo otroci vedno trdneji v spisovanju. Nastane pa vprašanje: Kje dobiti časa? Ena ura, dve na teden, saj ni mogoče vsega doseči! Ne preostaja nam torej drugi pripomoček, da se mladina že pri realijah pripravlja za ta predmet. Kar se iz zgodovine pripoveduje, v prirodoznanstvu opisuje, pri zemljepisju razlaga, v fiziki razvija, to se naj pri spisju ponavlja in spisuje. Ker je pa čas za toliko važen predmet tako pičlo odmerjen, ga skušajmo še bolj v zvezo spraviti z drugimi predmeti. Branje je, recimo, predpisano vso uro. Ali bi ne bilo umestno, konci ure nekaj zapisati, kar so otroci brali, vsaj glavne stvari, mogoče tudi vsebino berilnega sestavka? V II. berilu je med drugimi tudi naslednja berilna vaja: Solon in Knez. Kaj važnega bi se dalo posneti iz tega berilnega sestavka? Da bi vsebino zahtevali v 3. šolskem letu, kaj takega bi bilo za otroke pretežavno. Ali bi ne bili naslednji stavki umestni? Solon je bil grški modrijan. Atene so mesto na Grškem. Krez je bil kralj v Lidiji. Tel je bil atenski meščan. Umrl je v boju za domovino. — Na ta način smo tudi spisju nekaj privoščili, takisto zgodovini in tako pripomogli k boljšemu uspehu lepe štilistike. O obravnavi kranjske dežele se porabi zadnja četrt ure za pismeno vajo; n. pr.: glavna reka, njeni desni in levi pritoki, gore, mesta i. t. d. Zemljepisja ne bomo s tem nič skrajšali, ampak veliko bolj še pridobili zanj. Tako lahko spisujemo in otroke učimo lepe štilistike pri vseh predmetih, tudi pri računstvu, ako strogo pazimo na pismene

vaje. — V izpremembo štilističnih vaj pričnemo v 4. šolskem letu s povestmi. Podlage imamo dovolj iz 3. kakor tudi 4. šolskega leta. Splošne opombe bi naj bile te-le: Za začetnike morajo biti povesti kratke in lahko razumljive. Otroci si jih lažje v spominu ohranijo in gotovo tudi pismeno boljše štilizujejo. Izključljive so zlasti one, v katerih te nahajajo razgovori in pogovori posameznih oseb, zakaj z ločili: ; , — ne smemo prezgodaj pričeti. Kje dobiti zopet snovi v 4. šolskem letu? III. berilo nam podaja pač malo pravljic in pripovedk, katere bi bile za uporabo kot začetne vaje v spisju. Učiteljeva dolžnost je torej, da si jih sam sestavi ali nabere iz drugih poučljivih knjig, stavek za stavkom obsoja, tu pa tam kaj pridene, zopet kaj izpusti ali izpremeni. Lokalne snovi pa mora iskati in sam sestavljati. Zgodovinske povesti, razne pravljice in pripovedke, popise poslopi, razvalin, slik ima učitelj priliko obravnavati, ako ima do stvari same veselje.

(Konec prih.)

Književnost in umetnost.

† **Cesarica Elizabeta.** V spomin na preblago vladarico avstrijsko povodom Nje žalostne smrti slovenski mladini sestavl Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. Založil J. Giontini v Ljubljani.

Ta res lepa, 48 strani obsežajoča knjiga, katero smo že omenili v svojem listu, je zagledala te dni beli dan. Prepričani smo, da je ne bo vesela le slovenska šolska mladina, kateri je namenjena, ampak tudi vsak odrasli človek jo bo čital z največjim zanimanjem, ker bo spoznal iz nje popolnoma preblago in prerano umrlo cesarico Elizabeto, nje žalostni umor in pogrebne svečanosti. Na naslovnem listu je vtisnjena v črnem obrobku prav dobra podoba cesarice.

Vsebina je razdeljena v 20 poglavij in sicer: I. Rojstvo cesarice Elizabete. II. Bratje in sestre cesarice Elizabete. III. Lepota cesarice Elizabete. IV. Zaroka s cesarjem Francem Jožefom I. V. Slovo od doma in pot na Dunaj. VI. Poroka. VII. Otroci Nj. Veličanstva cesarice. VIII. Usmiljeno srce cesarice Elizabete. IX. Pobožnost Nj. Veličanstva cesarice Elizabete. X. V smrti nevarnosti. XI. Bolezen. XII. Cesarica Elizabeta — umorjena. XIII. Morivec. XIV. V dnevih žalosti. XV. Na mrtvaškem odru v Genevi. XVI. Prevoz na Dunaj. XVII. Na Dunaju. XVIII. Pogreb cesarice Elizabete: 1. Pred pogrebom. 2. Sprevod. 3. V kapucinski cerkvi. 4. Žalovanje v Ljubljani. 5. Sklep. XIX. Izrazi sožalja. XX. Cesarjeva zahvala. Osmemu poglavju je dodanih osem anekdot iz življenja cesarice, katere bo mladina posebno rada čitala.

Ta raznovrstna vsebina nam priča, da je knjiga marljivo in vestno sestavljena, zato jo slovenskemu učiteljstvu, krajnim šolskim svetom in slovenskemu narodu sploh, kateremu se je rajnka cesarica tako zelo omilila, kar najtopleje priporočamo. Naj bi torej ne bilo nobene knjižnice na Slovenskem, v kateri bi ne bilo v spomin na pokojno cesarico tudi te najnovejše knjige o † cesarici Elizabeti. Naša mladina naj bi se pa obdarila z njo v dan 19. listopada. Cena knjigi 15 kr., 100 iztisov 12 gld.

Geometrijsko oblikoslovje za dekliske meščanske šole. Z novim šolskim letom se je vpeljala v višje razrede ljubljanskih dekliskih šol knjiga: „Geometrijsko oblikoslovje za dekliske meščanske šole. Nemško spisal dr. Fr. vitez Močnik. Poslovenil Jožef Bezljaj. Cena 75 kr. a. v.“ Ta knjiga, ki obsega 133 strani in 169 slik, pa ni goli prevod nemške knjige, ampak prelagatelj je pojasnil nekatere oddelke, kakor delitev kotov in lokov, tvoritev pravilnih mnogokotnikov in meritev teles na preprostejši in torej tudi umljivejši način, nego je to razloženo v izvorniku.

Ker je knjiga namenjena trem višjim razredom, kjer se geometrija poučuje v koncentriških krogih, mora učiti

telj težjo in lažjo tvarino učnem načrtu primerno izbirati in razvrstiti.

Jezik v knjigi je v obče pravilen in gladek, le semtertja se kaže kaka trdost v izrazu in nedoslednost pri rabi dvojine, kar se pripeti pogostoma učitelju, ki v šoli poučuje predmet v tujem jeziku. V tej zadevi bi se dalo semtertja še kaj popraviti, večinoma se je pa to tudi že zgodilo na koncu knjige. Tu pa najdemo tudi mnogo popravljenih napak, ki so ostale nepopravljene v „Močnik-Celestinovi geometriji za nižje gimnazije.“ V tem obziru kaže torej knjiga napredek. Ugajala bode dobro svojemu namenu, četudi je za dekliske šole nekoliko preobširna, pa saj upamo v kratkem dobiti kako slovensko deško meščansko šolo. Te šole so nam Slovencem posebno potrebne, ker nadomestujejo nižje realke, katere so pri nas vse nemške, vsled tega nam pa tudi primanjkuje izobraženih narodnih obrtnikov in trgovcev.

—m—

Jubilejski dijaški koledar. Izdal in založil Josip Petrič, trgovec v Ljubljani. Cena 60 kr.

Novi Robinson. Po pripovijesti Karla Cassau'a priredio Stjepan Širola. Karlovac. Naklada knjižare Ivana Sagana. Cijena 20 nov.

Josin-Gangl: „Drugo berilo in slovnica“ se sme glasom razpisa visokega naučnega ministrstva z dne 15. kimovca t. l. št. 23932 rabiti kot učna knjiga na ljudskih šolah in sicer že tekoče šolsko leto. Cena vezani knjigi 40 kr.

Ročni katalog z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osobja na Kranjskem za šolsko leto 1898/99. V. letnik. Šestavil Štefan Primožič, učitelj. Cena za 75 otrok 35 kr., za 100 otrok 40 kr., za 125 otrok 45 kr., za 150 otrok 50 kr. V Postojini. Tiskal in založil Rihard Seber. 1898.

Katalog je urejen tako praktično, da ga ni treba priporočati posebej, ker se priporoča najbolj sam bodisi glede na njega vsebino, ali glede na zelo nizko ceno, kakoršne slovenski učitelji nismo vajeni pri takih podjetjih. Z veseljem naznanjamo slovenskemu učitelstvu, da izide prihodnje šolsko leto na prošnjo direktorija „Zaveze“ ta katalog s popolnim imenikom ljudskih šol in učiteljskega osobja na Kranjskem, Štajerskem in Primorskem. In to je prav!

Personalstatus der mit 1. October 1898 an den öffentlichen allgemainen Volksschulen in Krain definitiv angestellten Lehrpersonen. Tiskal in založil Anton Klein & Comp. v Ljubljani. Cena 50 kr., po pošti 55 kr. V I. plač. raz. je 62 učiteljskih oseb, v II. 93, v III. 186; ostali so pa v IV. plač. razredu. Vsaka učna oseba ima v statusu svojo številko, službeni značaj, čas stalnega nameščenja in kraj službovanja. Prepričani smo, da bo vsakdo segel z veseljem po njem, da vidi, kako napreduje sam in kako njegovi tovariši. Naroča se v Kleinovi tiskarni.

Slovensko gledališče. Dne 21. m. m. je otvorilo „Dramatično društvo“ v Ljubljani sezono slovenskega gledališča. Program, ki ga je objavilo „Dramatično društvo“ ob otvoritvi nove gledališke sezone, nam priča, da se je intendantca slovenskega gledališča v počitnicah resno trudila, da je nabavila mnogovrsten, jako zanimiv repertoar, ki nam obeta mnogo lepega, umetniškega užitka. Poleg tega je aganževalo „Dramatično društvo“ več novih igravcev ter opernih pevki, ki so se pri dosedanjih predstavah že izkazali kot izvrstna pridobitev za slovensko gledališče. „Dramatično društvo“ pa obljubuje tudi v razglasu, da bo uprizorilo v tekoči sezoni več izvornih slovenskih del. Nič nas bolj ne veseli kakor ta obljuba. Želimo le, da bi se to tudi resnično zgodilo, zakaj le na ta način je mogoče, da se bodo naši pisatelji resnejše in vztrajnejše poprijeli spisovanja izvornih iger ter tako dvignili slovensko dramatiško literaturo, ki je do danes še tako silno uborna. Tudi pri drugih narodih je bil začetek skromen in neznamenit, a z vestno in vztrajno gojitvijo lastne dramatiške umetnosti so jo dvignili na visoko stopnjo. Ali bi ne bilo mogoče to tudi pri nas? Ne smemo soditi tega, kar je naše, prestrogo sedaj, ko

je še v povojih slovenska drama in opera. Čehi in Hrvati n. pr. dostikrat uprizarjajo izvorne igre malenkostne umetniške vrednosti, uprizarjajo jih pa zato, da s tem spodbujajo svoje pisatelje, ki se potem zavzamejo za to umetnost z vso vnemo, navdušenostjo in vztrajnostjo ter napredujejo bolj in bolj. Zakaj bi ne bilo tudi pri nas tako? — Pri vsem in vsakem je treba gledati samo na to, kaj kdo stori, pa ne — kdo kaj stori. Stvar bodi vse, oseba — nič! — Kdorkoli izmed slovenskega učiteljstva pride v Ljubljano v teh mesecih, ko je odprto slovensko gledališče, naj ne zanemarija slovenskih gledaliških predstav, ki so vredne vsestranske podpore in vsega priznanja!

Vestnik.

Cesarjev god se je praznoval po širni Avstriji prav slovesno. Šolska mladina je goreče pošiljala svoje molitve k Vsemogočnemu ter prosila: „Bog ohrani, Bog obvaruj nam Cesarja, Avstrijo!“

Cesarja Franca Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gosp. Matija Petrič, ob svojem 25letnem službovanju v Strugah v proslavo cesarjevega jubileja 12·50 gld.; gg. J. Maier, V. Kummer in R. Merčun, učitelji na I. mestni šoli v Ljubljani, takso privatne preskušnje, 5 gld.; gđč. Marija Wessner, nadzorovalna dama na višji dekliski šoli v Ljubljani, 3 gld.; gđč. Agneza Zupan, učiteljica v Ljubljani, 2·40 gld.; gđč. Marija Marout, učiteljica v Ljubljani, 1·80 gld.; gđč. Julija Borovsky, učiteljica v Ljubljani, 1·80 gld.; gđč. Franja Zemme, učiteljica v Ljubljani, 1·80 gld.; gđč. Emilija Gusl, nadučiteljica v Ljubljani, 3 gld.

Učiteljski konvikt: Gosp. Matija Petrič, ob svoji 25letnici kot učitelj v Strugah v proslavo cesarjevega jubileja 25 K; g. Anton Kerže nabral med prijatelji na Hribu 4 K; g. Jožef Ažman, nadučitelj na Breznici 7·60 K, katere je g. Baraga, učitelj na Koroški Beli pri veselim obmizju na Selu pri „Kuntu“ nabral. G. Janez Pezdič, nadučitelj v Kranju, namesto venca na krsto ljubljene svaka g. Mihaela Razingerja, 10 K; g. Simon Punčah, nadučitelj v Slavini, na knj. kr. podr. št. 161. 10 K; gđč. Pavla Götzl, učiteljica v Vel. Lasčah, na knj. kr. podr. št. 132. 25·92 K; popirna tvornica v Zagrebu po g. J. Petriču 20 K; gospa Ernestina Oman, učiteljica v Begunjah na Gorenjskem, nabrala 10 K; g. Al. Gangl, c. kr. profesor v Ljubljani, 4 K namesto venca na grob svoji prijateljici; gđč. Marija Wesner, nadzorovalna dama na višji dekliski šoli v Ljubljani, 2·40 K; gđč. Agneza Zupan, učiteljica v Ljubljani, 2·40 K; gđč. Marija Marout, učiteljica v Ljubljani, 2·40 K; gđč. Franja Zemme, učiteljica v Ljubljani, 2·40 K; gđč. Emilija Gusl, nadučiteljica v Ljubljani, 2·40 K; gđč. Ana Krašovec, učiteljica v Vel. Gabru, na knj. kr. podr. št. 235, 5·36 K.

Osobna vest. G. Fr. Spintre, nadučitelj v Kamniku, je imenovan glavnim učiteljem na c. kr. učiteljsku v Kopru.

Govekarjev spomenik: G. Jožef Traven, učitelj v Naklem, 5 gld.; g. Matija Petrič, učitelj v Strugah, 2·50 gld.

Iz „Narodne Šole“. Dne 21. kimovca je imel odbor „Narodne Šole“ prvo redno svojo sejo. Pri tej priliki je naznanil predsednik A. Razinger, da je izrekel sožalje ob priliki smrti presvetle cesarice Elizabete pri Nj. eksc. g. deželnem predsedniku baronu Heinu in da ga je isti prav ljubeznivo sprejel. Tudi je omenil, da naj se oni zvezki, dar Grubbauerja, ne naročajo potem „Narodne Šole“, ampak si jih učitelji kar naravnost pri trdkki Giontinijevi naroče, kateri sploh na nje reflektujejo, kajti ko bi se to vršilo potem „Narodne Šole“, bi lahko nastale zmešnjave pri pošiljavi, zlasti pa bi otežilo to delo in poslovanje blagajnikovo. Nagradi 100 in 50 gld. za najboljša izvorna mladinska spisa se objavita v „Učiteljskem